

Баланюк Т.М.,
головна бібліотекарка
відділу обслуговування НБ ХНУ

**«Проект сприяння академічній доброчесності в
Україні»
(SAIUP project: Strengthening Academic Integrity in
Ukraine project).**

Участь у проєкті бібліотек університетів-партнерів

Розглянуто ключові моменти «Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні» (SAIUP) та діяльність бібліотек університетів-учасників у популяризації цінностей та політики академічної доброчесності у закладах вищої освіти.

Ключові слова: SAIUP, академічна доброчесність, бібліотека ЗВО.

Останніми роками, згідно з заявленими намірами України про входження до ЄС, українська наукова та освітня спільнота активно проводить обговорення питань дотримання принципів академічної доброчесності та боротьби з науковим плагіатом. З точки зору світових стандартів вищої школи академічна доброчесність – дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти.

Вивчення та впровадження міжнародних академічних стандартів в університетах України стає можливим завдяки створенню спільних фондаций, що пропагують світові цінності в освіті та науці. У даному контексті пріоритетного значення набув «Проект сприяння академічній доброчесності в Україні» (SAIUP project: Strengthening Academic Integrity in Ukraine project), запроваджений Американськими радами з міжнародної освіти за участі Міністерства освіти і науки України та за підтримки Посольства Сполучених Штатів. Основна мета

Проекту – донести до університетської спільноти значення академічної доброчесності і наслідки недотримання її постулатів. У рамках процесу реалізації Проекту студенти, викладачі та персонал ЗВО отримали практичні знання та навички про основні принципи поняття «Академічна доброчесність», а також план дій із впровадження цих принципів у своєму ЗВО. Одночасно, Проект залучив МОН, аби уможливити ключові операційні новації для підтримки стійких змін в освіті України на національному рівні.

Строки реалізації Проекту – 1 січня 2016 року – 31 грудня 2019 року. На головній сторінці сайту Проекту зазначено, що він розрахований на 4 роки, оскільки такий термін дозволяє охопити ціле покоління студентів-бакалаврів, починаючи з першого року їхнього навчання в університеті і закінчуючи отриманням дипломів бакалавра [1]. Таким чином, саме це покоління випускників повинно стати носієм нових цінностей у вищій освіті, в науці та в суспільстві загалом. Діяльність Проекту охоплювала чотири основні напрями діяльності: просвітницька кампанія, практичний навчальний курс в університетах, поширення міжнародних практик в українських університетах, робота над нормативною базою і регулятивними механізмами.

У SAIUP було задіяно десять закладів вищої освіти України, які мали різну географію, різнилися за кількістю студентів чи спеціалізацією: Донецький національний університет у Вінниці, Запорізький національний університет, Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка, Луцький національний технічний університет, Одеський національний університет імені І.І.Мечникова, Сумський державний університет, Тернопільський державний медичний університет імені І.Я.Горбачевського, Тернопільський національний економічний університет та Харківський національний

університет імені В.Н.Каразіна.

Результатами роботи команди Проєкту стали: залучення до написання статті 42 «Академічна доброчесність» у Законі «Про освіту»; проведення заходів, ініційованих студентами та викладачами університетів-учасників, під загальною назвою «Чесність починається з тебе» (2017); проведення Всеукраїнської конференції «Академічна доброчесність: практика українських ВНЗ» спільно з Національним технічним університетом України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» та Українською бібліотечною асоціацією; робота з експертами Ферфілдського університету, які провели триденний навчальний воркшоп у Києві; лекції «Академічна доброчесність – більше, ніж може здатися на перший погляд» у Харкові (Харківський національний університет ім. В. М. Каразіна та Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова) та Сумах (Сумський державний університет) тощо.

Для наголошення на необхідності механізмів, які мають регулювати, регламентувати та контролювати дотримання академічної доброчесності, в листопаді 2018 року заклади вищої освіти отримали Рекомендації з академічної доброчесності, а також Розширений глосарій термінів та понять із академічної доброчесності [2, 3]. Відповідні матеріали було розроблено в межах «Проєкту сприяння академічної доброчесності в Україні» (SAIUP) за підтримки Посольства США, а також розіслано листом МОН на всі виші [4]. Зазначені вище Рекомендації охоплюють такі питання:

- Набуття студентами компетентностей з академічної доброчесності та навичок якісного академічного письма.
- Формування мотивації науково-педагогічних та наукових працівників до дотримання академічної доброчесності.
- Санкції, які можуть вживатися до викладачів та студентів за порушення академічної доброчесності.

- Рекомендації щодо створення кодексу академічної етики та етичної комісії закладу вищої освіти.
- Орієнтири для закладів щодо вимог до письмових робіт, які допоможуть забезпечити академічну доброчесність.
- Особливості перевірки на академічний плагіат дисертаційних робіт.

Одним із інструментів дотримання академічної чесності є кодекс честі, який приймають університети [1]. Кодекс честі – це документ, який встановлює загальні моральні принципи та правила етичної поведінки осіб, які працюють і навчаються у ЗВО. Університетам рекомендовано створити нормативно-правову базу з відповідними кодексами, положеннями, правилами та пам'ятками. У 2017 році кодекси честі було розроблено та затверджено в університетах-партнерах Проєкту.

З метою прищеплення навичок написання та оформлення наукових текстів, популяризації культури академічного письма у студентів розроблено курс «Основи академічного письма» [1].

Також на сайті SAIUP увазі викладачів пропонуються записи серії вебінарів, присвячених практикам українських освітян у сфері академічної доброчесності, порадам експертів, розгляду нормативно-правового забезпечення щодо аспектів якості освіти [1].

До реалізації Проєкту долучилися і бібліотеки університетів-партнерів. Зі своїми ресурсами бібліотека є підсистемою навчального закладу, складовою його інформаційно-освітнього середовища, тим підрозділом, який відповідає за інформаційну підтримку навчального, наукового і виховного процесу. Бібліотекам ЗВО відводиться ключова роль у формуванні та поширенні засад чесного науково-освітнього процесу, просуванні антиплагіатних програм та заходів, етики інтелектуальних запозичень. Вони можуть максимально швидко розповсюджувати інформацію про доброчесність, плагіат, програмне забезпечення для вияву плагіату, формувати

повнотекстові колекції праць науковців своїх університетів та курсових і випускних кваліфікаційних робіт студентів. Саме тому об'єктом вивчення є сайти бібліотек університетів, які увійшли до Проєкту, на предмет представлення матеріалів, що стосуються питань академічної доброчесності.

Огляд сайтів бібліотек університетів-партнерів Проєкту дозволяє зробити висновок, що не всі бібліотеки розмістили на своїх сторінках інформацію для користувачів стосовно теоретичних і практичних питань з академічної доброчесності. Проте в межах SAIUP, де-якими з них було розроблено навчальні, методичні та інформаційні матеріали; проведено численні просвітницькі заходи; залучено студентів для впровадження змін і розбудови середовища для академічної доброчесності. Зокрема, наукова бібліотека Запорізького національного університету, бібліотека ім. Л. Каніщенка Тернопільського національного економічного університету надають інформацію лише стосовно сервісів для перевірки наукового тексту на плагіат. Проте на сайті бібліотеки Ізмаїльського державного гуманітарного університету розміщено підбірку методичних, довідкових, інформаційних матеріалів з академічної доброчесності; розроблено інформаційний буклет, який нагадує про основні правила академічної доброчесності; пропонується огляд проведених заходів щодо розвитку академічної доброчесності в університеті [5]. Бібліотека Сумського державного університету, окрім загальної, законодавчої та нормативної інформації, розмістила на своєму сайті посилання на блог консультанта Проєкту SAIUP Євгена Ніколаєва [6]. Підготовлений ним інформаційний бюлетень «Академічна доброчесність Infobulletin» роз'яснює термінологію, визначення, практики; надає практичні поради щодо забезпечення доброчесного навчання; дає відповіді на найчастіші запитання щодо доброчесності у навчанні чи науковій діяльності [1]. Зокрема, Міністерство освіти та науки

України рекомендує для використання у роботі випуски № 8 і 9, оскільки вони містять рекомендації з організації дистанційного навчання під час карантину для адміністрацій і викладачів закладів вищої освіти.

Результатом діяльності SAIUP стало сприяння забезпеченню нормативно-правової бази, розробка і впровадження кожним університетом етичних кодексів, покращення якості організації навчально-виховного процесу і наукових досліджень в Україні. Проєкт відіграв одну з визначальних ролей у трансформації українського суспільства – змінюючи систему вищої освіти, він одночасно вплинув на суспільні цінності, носіями яких стали сьогоденні випускники і студенти ЗВО.

Список використаних джерел:

1. Проєкт сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP) [Електронний ресурс] : [сайт]. – Електрон. дані. – Київ, сор. 2012-2016. – Режим доступу: <https://saiup.org.ua/pro-proekt/proekt-v-universytetah> (дата звернення: 13.06.2020). – Назва з екрана.

2. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/recomendatsii.pdf>. – Назва з екрана.

3. Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>. – Назва з екрана.

4. Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти : лист Міністерства освіти і науки України від 23.10.2018 р. № 1/9-650 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/mon.pdf>. – Назва з екрана.

5. Бібліотека Ізмайльського державного гуманітарного

університету [Електронний ресурс] : [сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://lib.idgu.edu.ua/>. – Назва з екрана.

6. Сторінки Євгена Ніколаєва. Академічна доброчесність: інформаційний бюлетень [Електронний ресурс] : [блог]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <https://www.skeptic.in.ua/bulletin/>. – Назва з екрана.

7. Культура академічної доброчесності: роль бібліотек [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ula.org.ua/255-programi-proekti/3582-kultura-akademichnoi-dobrochesnosti-rol-bibliotek>. – Назва з екрана.